

accusator possit illum detinere usquedum a ministris justitiæ comprehendatur: Videtur quod non possit; tum, quia accusatori solum conceditur, ut possit petere emendam, et satisfactionem; non autem ex hoc ipso ei conceduntur aliæ actiones distinctæ; tum etiam, quia istæ actiones potius videntur pertinere ad executionem justitiæ, et punitiōnem, quia sicut comprehendere delinquentem pertinet ad ministros justitiæ, ita etiam actiones istæ, quæ per se, et immediate ad istam comprehensionem ordinantur, consequenter sunt executiones inchoative justitiæ postea efficiendæ.

XXII. Ad hæc respondeo sub conjunctione, nam ex his actionibus, vel sequitur morale periculum, quod malefactor a privatis hominibus occidatur forte dum ipse intendit se ab illis defendere et fugere, aut vero non est tale morale periculum, sed solum quod comprehendatur, et a iudice puniatur. Et quidem si primo modo fiat, non excusatur accusator ab irregularitate, eo quod talis occisio prævisa, et subsequuta imputatur ei, et cum illa inducat irregularitatem in omnes, qui sunt causa illius, consequenter inducit irregularitatem in accusatorem. Et in hoc videntur communiter convenire doctores. Sed tamen oportet advertere, quod si morale illud periculum regulariter, et quasi per se sequatur supposita hominum malitia, tunc verissima est ista doctrina; si tamen non sequatur regulariter, et quasi per se, sed omnino per accidens, tunc nulla inducitur irregularitas in accusatore juxta dicta a nobis disputatione secunda. hujus tractatus. At vero si absit tale periculum morale, nulla incurritur irregularitas. Ita tenent plures auctores, quos refert et sequitur Suarez in illa disputatione quadragesima septima, sectione secunda. Et ratio

hujus est, quia istæ actiones non tam ordinantur in punitiōnem delinquentis propter crimen perpetratum, quam ad emendam, et satisfactionem accusatoris, et ad providentiam in futurum, ne iterum tale crimen fiat, et idcirco sicut accusatori conceditur accusatio, et petitio emendæ, etiamsi huic sit annexa pœna mortis, ita etiam conceduntur aliæ actiones, quæ ad emendam, et satisfactionem ordinantur, quales sunt illæ de quibus in isto dubio, quæ quidem ad accusationem consequenter se habent. Et ex dictis constat solutio ad rationem dubitandi.

XXIII. Quarta difficultas est circa illam particulam præfati capituli, videlicet penes iudicem sæcularem, an accusator coram ecclesiastico iudice de crimine, propter quod si probetur, deberet accusatus tradi brachio sæculari puniendus morte, teneatur tunc accusator ad vitandam irregularitatem facere illam protestationem. Et videtur quod sic; tum ex illa particula apud iudices sæculares, ex qua colligitur eandem esse rationem si fiat accusatio coram iudice ecclesiastico, si quidem ex utraque accusatione sequitur mors, sive mutilatio; ergo sicut incurritur irregularitas facta accusatione coram iudice sæculari sine protestatione, eodem modo incurritur irregularitas si fiat accusatio coram iudice ecclesiastico sine tali protestatione. Confirmatur, nam sæpe contingit quod iudex sæcularis, cui traditur ab ecclesiastico iudice reus puniendus pœna mortis, nullam aliam adhibeat probationem, sed solum mediante probatione data sibi a iudice ecclesiastico, condemnet iudex sæcularis reum ad mortem; ergo qui accusavit hunc reum coram iudice ecclesiastico, qui tradidit reum sæculari iudici, incurrit accusator

irregularitatem si accuset sine protestatione.

XXIV. Dico tamen ad istam difficultatem: Accusator in tali casu, quamvis non faciat protestationem, non tamen incurrit irregularitatem etiam si postea sequatur mors delinquentis accusati inflictæ per iudicem sæcularem; imo neque testes, neque advocatus, nec alius minister justitiæ agentes coram tribunali ecclesiastico de causa, propter quam delinquens tradendus est brachio sæculari pœna mortis puniendus, non incurrit irregularitatem, quinimo nec aliquis istorum incurrit illam in præfato casu, etiamsi ipsemet iudex ecclesiasticus vellet pœnam mortis inferre cum suo periculo irregularitatis. Unde quamvis hoc prævideant alii ministri præfati non incurrit irregularitatem. Ista conclusio quoad omnes suas partes probatur, quoniam accusator, et alii ministri agentes coram illo iudice ecclesiastico nec intendunt, nec volunt per se loquendo mortem subsequutam, nec ad illam ordinantur eorum actiones, sed solum ad satisfactionem, et emendam, et providentiam in futurum, ne delinquens iterum talia faciat; unde illi jam dant operam rei licitæ, et utuntur jure suo; ergo.

XXV. Confirmatur, nam accusator et alii, illorumque actiones nullatenus respiciunt nisi præcise ad id, quod juste potest efficere iudex ecclesiasticus, qui quidem nullatenus juste potest per seipsum infligere pœnam sanguinis, sed solum dimittere reum a sua jurisdictione, et committere illum jurisdictioni sæculari, sed ex hoc facto iudex ipse non incurrit irregularitatem; ergo multo minus alii ministri agentes coram ipso, si quidem sunt remotiores causæ mortis postea infligendæ per iudicem sæcularem. Minor hujus rationis constat satis ex

dictis a nobis articulo tertio hujus disputationis.

XXVI. Confirmatur denique, nam si quis accuset, sive alio modo agat contra reum coram iudice sæculari propter crimen, quod non est dignum pœna sanguinis, nullatenus incurrit irregularitatem, quamvis prævideat iudicem esse iniquum, et inflicturum contra jus pœnam sanguinis; ergo a simili in nostro casu. Confirmatur tandem ex ipsa experientia, nam denuntiantes, et accusantes coram inquisitoribus in causa sanguinis non incurrit irregularitatem, quamvis sciant reum tradendum brachio sæculari, et puniendum pœna mortis, ut diximus in illo articulo tertio. Ad rationem autem dubitandi in oppositum jam constat accusatorem, aliosque ministros in casu hujus dubii non esse concausas, nec cooperari ad mortem cum iudice sæculari, sed eorum actio terminatur solum ad id, quod potest facere iudex ecclesiasticus juste.

XXVII. Quinta difficultas est circa aliam particulam capite, videlicet quod vindictam, et pœnam sanguinis non intendat, an accusatores debeant habere veram intentionem, ut non sequatur vindicta, et pœna sanguinis; an vero sufficiat illis protestatio exterior facta conformiter ad jus illius capituli, quamvis interiorius habeant intentionem, ut reus occidatur. In hac difficultate Suarez in illa disputatione XLVII, sectione II, et alii quos refert, tenent non requiri hanc rectam intentionem, sed solum exteriorem protestationem ad vitandam irregularitatem. Et fundamentum illorum est, quia talis protestatio est gravamen, ac subinde non extendendum ita ut obliget accusatorem ad habendum illam rectam intentionem interiorem, sed potius restringendum ad solam protestationem exteriorem

juridicam, quia istam tantum exposcit illa lex. Confirmatur, quia illa protestatio quamvis relata ad voluntatem accusatoris videatur ficta, nihilominus in ordine ad intentionem legis est vera protestatio, quia lex nec reprobat, nec approbat, seu exposcit illam rectam intentionem interiorem.

XXVIII. Dico tamen ad istam difficultatem, probabilius esse requiri illam rectam intentionem cum protestatione ad vitandam irregularitatem. Istam conclusionem tenent alii plures auctores, quos ibidem refert Suarez. Et ratio potissima est, quia nisi accusator habeat hanc rectam intentionem, absque dubio volens interius mortem delinquentis, habet vere et realiter, et per se influxum in illum mediantibus suis actionibus exterioribus; ergo vere incurrit irregularitatem homicidii voluntarii injusti, non quidem ex parte objecti, si quidem reus erat dignus pœna mortis, sed ex parte subjecti, cui prohibitum erat velle talem mortem, si accusator erat clericus, cui licitum non est velle causam sanguinis. Si autem accusator erat sæcularis, cui non prohibetur velle istam mortem, utpote justam, incurrit irregularitatem homicidii voluntarii justii. Confirmatur, et simul dissolvitur fundamentum oppositum, nam in illo casu quamvis in foro exteriori non sit condemnandus ut irregularis ille, qui accusat cum protestatione sine recta intentione, quia servat exterius præceptum illius legis positæ in capite Prælati, nihilominus in foro interno animæ judicandus est irregularis. Unde fundamentum in oppositum solum probat de irregularitate considerata in foro judiciali exteriori.

XXIX. Ultima difficultas, an accusator injuste procedens, servans tamen omnia quæ in præfato capite

decernuntur, vitet irregularitatem, partem affirmativam tenent aliqui, quos ibidem refert Suarez, quorum fundamentum est, quia accusatori in illo capite confertur privilegium, quo immunis sit ab irregularitate, si servet omnia, quæ ibi decernuntur; sed ibi non decernitur accusationem debere esse justam; ergo.

XXX. Dico tamen ultimo: Accusator injuste procedens in ordine ad accusatum, quantumcumque faciat protestationem, et servet omnia alia decreta in illo capite morte tamen subsecuta, sive mutilatione, manet irregularis. Ista conclusio est communis doctrina. Et probatur; tum, quia privilegium ibi concessum accusatoribus nullo modo favet illorum iniquitati, sed non habent unde alias excusentur ab irregularitate, nisi per illud privilegium; ergo; tum; quia privilegium illud concedit accusatori facultatem contra malefactores accusandi illos, ut non habeant liberam potestatem trucidandi clericos, et ipsorum bona deprædandi; si enim clerici non possent accusare ex metu irregularitatis, non evaderent tot malefactorum damna. Ex qua ratione manifeste colligitur, quod intentio legislatoris sit tollere periculum irregularitatis, quando accusatores intendunt evitare ista damna, et non alias; tum denique, quia in illo capite conceditur hoc privilegium in ordine ad emendam, seu satisfactionem, et ad providendum ne in futurum talia fiant contra clericos; sed in ordine ad istum finem nullo modo potest intendere legislator liberare ab irregularitate accusatorem inique procedentem contra illum, cujus non est necessaria emenda, nec satisfactio, nec providentia illa in futurum; ergo, etc.

ARTICULUS V.

Utrum ferens testimonium in causa sanguinis justa subsecuto effectu fiat irregularis?

I. Pro hujus resolutione notandum est, quod testis potest ferre testimonium vel in causa criminali sanguinis, vel in causa civili. Et quidem in causa civili dupliciter. Uno modo, ita ut testificando de causa civili involvatur delictum criminale capitis, sine cujus delicti manifestatione non potest testificari de causa civili, et ideo testificatur etiam de illo delicto criminali: alio modo potest testificari de causa civili præcise, sed tamen iudex ex illo testimonio accipit judicia, et occasiones ad inquirendum etiam ab aliis testibus de causa criminali capitis propter quam tandem reus occiditur. Secundo notandum, quod testis potest ferre testimonium in causa sanguinis justa vel offerendo se libenter, quamvis nullo teneatur præcepto, aut obligatione ad testificandum; vel potest testificare, eo quia præcepto naturali tenetur ferre testimonium, et præsertim si interrogetur a iudice secundum jus, et mediante juramento, tertio autem modo potest testificare, non quia ultro se offert, nec quia tenetur jure naturali, sed quia cogitur per metum cadentem in virum constantem. Tertio notandum est, quod in his omnibus modis testis potest apponere protestationem, de qua diximus articulo præcedenti, vel potest non apponere aliquam protestationem.

II. Dico igitur primo: Si testis voluntarie et spontanee ferat testimonium in causa sanguinis, quantumcumque justa, subsecuto effectu manet irregularis, etiamsi faciat protestationem. Ista conclusio est

communis sententia tam theologorum, quam jurisperitorum, quos refert et sequitur Suarez in illa disputatione quadragesima septima, sectione tertia, et Stephanus de Avila parte septima, disputatione quinta, sectione secunda, dubio duodecimo. Et ratio hujus conclusionis est eadem, quam supra attulimus articulo primo ad probandum iudicem incurere irregularitatem propter latam sententiam mortis subsecutæ. Confirmatur, quia (ut diximus articulo præcedenti) ex benignitate juris solum provenit, ut protestatio impediatur effectum irregularitatis in accusatore in causa propria, et in aliena quando dumtaxat intervenit præceptum; sed testis agit causam alienam, nec intervenit præceptum testificandi (in hoc enim casu procedit ista conclusio) ergo quantumcumque adhibeat protestationem manet testis irregularis. Confirmatur denique, quia (ut videbimus in hoc articulo) privilegium illud immunitatis ab irregularitate concessum in capite Prælati cum illa protestatione nullatenus extenditur ad testes.

III. Dico secundo: Quando testis fert testimonium in causa civili manifestando tamen crimen capitale sanguinis effectu subsecuto, vel quando fert testimonium in causa sanguinis justa, sive teneatur ex præcepto, sive cogatur metu cadente in virum constantem, manet irregularis effectu sanguinis subsecuto, quamvis faciat protestationem. Ista conclusio est communior sententia quoad omnes suas partes, quamvis oppositum teneat doctor Avila ut probabile ubi supra in casu quo testis tenetur jure naturali ferre testimonium. Et fundamentum pro isto auctore potest esse, quia (ut diximus articulo præcedenti) accusator, imo alii sunt immunes ab irregularitate, quando in causa aliena